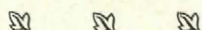

Uit zo'n ei zal in Juni van het volgende jaar een klein larfje komen, dat al heel veel op de oude zadelsprinkhaan lijkt, maar alleen het muziekgorgaan mist. Na ongeveer vijf vervellingen (fig. 8), waarbij hij telkens een stukje groter wordt, is hij dan begin Augustus volwassen en in staat ons met zijn gesjirp te verheugen.

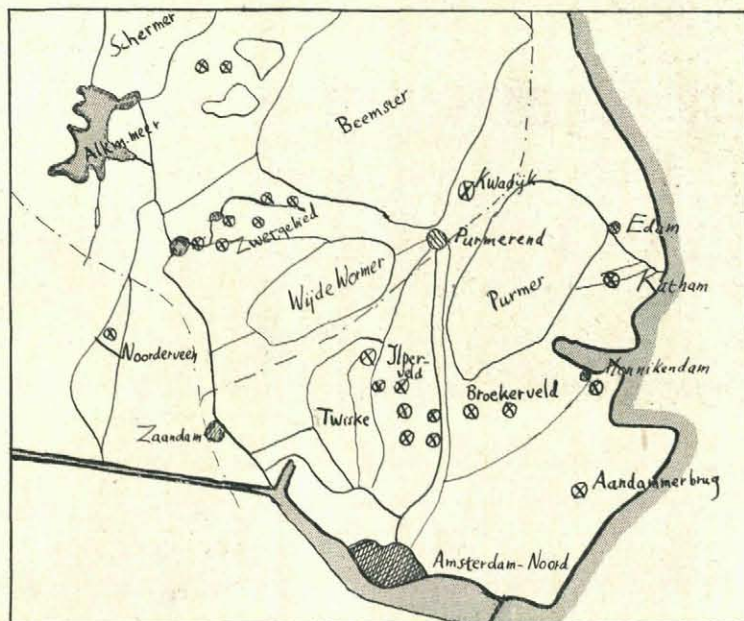
Zoölogisch Laboratorium
Leiden, September 1947.

M. DUIJM.
TRUUS VAN OYEN.

DE VERSPREIDING VAN MALAXIS IN DE WESTNEDERLANDSE VENEN

Nu het ongeveer 10 jaar geleden is, dat ondergetekende met een mede N.J.N.'er in het plasseengebied bij Wormer en Jisp zijn eerste *Malaxis* vondt, een vondst, waarop samen met Zaanse en Amsterdamse N.J.N.'ers in de Westnederlandse venen talrijke andere zijn gevolgd, is het misschien wel eens aardig om iets over de verspreiding en het voorkomen van dit orchideetje te vertellen. Wij beginnen dan in Noord-Holland benoorden het Y.

Verspreiding van *Malaxis* in Noord-Holland benoorden het IJ
Cirkel met kruisje: groeiplaatsen.

Allereerst moeten wij even weten hoe in die Noordhollandse venen de successie in hoofdtrekken verloopt. Uitgebreid plantensociologisch onderzoek heeft daar nu klaarheid in gebracht.

Op pioniervegetaties van Riet, Lisdodde en Ruwe Bies, al of niet tezamen voorkomend, volgen drassige iets boven de waterspiegel verheven rietvelden, waarin zich allerlei moeraskruiden vestigen: geurige Watermunt, diepgele Moerasrolklaver, puntige Wolfspoot, roodvioletten tuilen van Leverkruid, witte schermen van En-

Foto 1. *Malaxis* tussen Ronde Zegge, Schorpioenmos, *Campilium stellatum* en Waterdrieblad. Plassengebied 't Hol bij Kortenhoef. Foto Jaap van Dijk.

gelwortel, geel Gevleugeld Hertshooi, door dat alles heen de witte sterretjes van Moeraswalstro en nog veel meer moois. Op den duur, als de bodem ongeveer 1 dm opgehoogd is, beginnen veenmossen op te treden: *Sphagnum squarrosum* en *fimbriatum* voorop, later gevolgd door iets meer kieskeurige soorten als *Sphagnum recurvum*, *Sph. palustre* en *Sph. plumulosum*. De genoemde moerasplanten verdwijnen dan en de soppige Zaanse Sphagneta, nog met veel riet vermengd, ontstaan. Die Sphagneta (veenmosvegetaties) zijn het domein van Waternavel met z'n glanzende schildvormige blaadjes en eigenaardige bloempjes, van rode rozetjes van Zonnedaauw, van de in het voorjaar teerblauw bloeiende Moerasviool, van Tormentil, van een levermosje als de glanzende *Blyttia Lyelli*, van Rood Viltmos (*Aulacomnium palustre*), enfin, zo'n twintigtal soorten bij el-

kaar. Het is nu vooral in dit stadium, dat van de natte Sphagneta, dat wij *Malaxis* in de Noordhollandse veentjes vinden. Vooral het Ilperveld is een rijk *Malaxis*gebied. In de successietabel van dat gebied, waarin met grondwaterstand en pH als richtsnoer een zestigtal opnamen zijn gerangschikt, zien wij, dat de amplitude van *Malaxis* ongeveer met die van Moerasviooltje samenvalt. Dat kan in andere gebieden weer iets anders zijn. Hogerop in de successie van de Noordhollandse Sphagneta gaan Haarmossen en heidesoorten als Dophei, Kraaihei en Struikhei optreden. Meestal vind je daarbij geen *Malaxis* meer.

DE VERSPREIDING VAN MALAXIS IN DE WEST-NED. VENEN 9

Het vinden van het orchideetje is niet zo eenvoudig, want het wordt hoogstens een paar dm hoog en de kleine geelgroene bloempjes vallen ongeveer niet op tegen de dito achtergrond van Veenmos en Rood Viltmos. Je kunt een excursiegroep vaak een paar vierkante meters, waarop een plantje staat, laten bekijken, zonder dat iemand het ontdekt.

Met die ervaring over „mimicry” en groeiplaats zijn wij toen eens in het Naardermeer, tussen ander werk door, speciaal aandacht aan *Malaxis* gaan besteden. Op de klassieke groeiplaats ten Noorden van het Jan Hagenbos, lukte het ons ook het orchideetje te vinden. Maar verder nog op een tiental plaatsen het gehele Naardermeergebied door, o.a. in het reservaat de Driehoek, tegenover het Diemontsbos en veel aan de terreinen langs de Drie Els-sloot, die binnenkort ook wel reservaat zullen zijn. In al die terreinen zijn het weer natte Sphagneta, vooral opgebouwd door *Sph. recurvum*, waarin *Malaxis* voorkomt. Enkele keren vonden wij het orchideetje in Haarmosvegetaties en éénmaal in gezelschap van *Sph. rubellum*. Aan de Oostoever ten Noorden van het machinegebouw deden wij de onverwachte ontdekking, dat *Malaxis* ook in de ondergroei van bemaaide *Bosrus-Poelruit-Moerasspirea*, vegetaties, waarin slechts enkele plukjes Veenmos zitten, kan voorkomen. Bij Kortenhoeve in de Oostzijde deden wij dezelfde ontdekking. Ten Zuiden van de Oostzijde in het Hol, ligt het *Malaxis*-exploratieterrein van de Amsterdamse N.J.N.'ers. In het verlandingsstadium met Ronde Zegge, *Sturmia* en *Schorpioenmos* (*Scorpidium*) enkele centimeters boven de grondwaterspiegel, treffen wij daar elk jaar veel *Malaxis* aan (foto 1).

U ziet, *Malaxis* is heus niet altijd aan Veenmos gebonden! Tenslotte kunnen wij

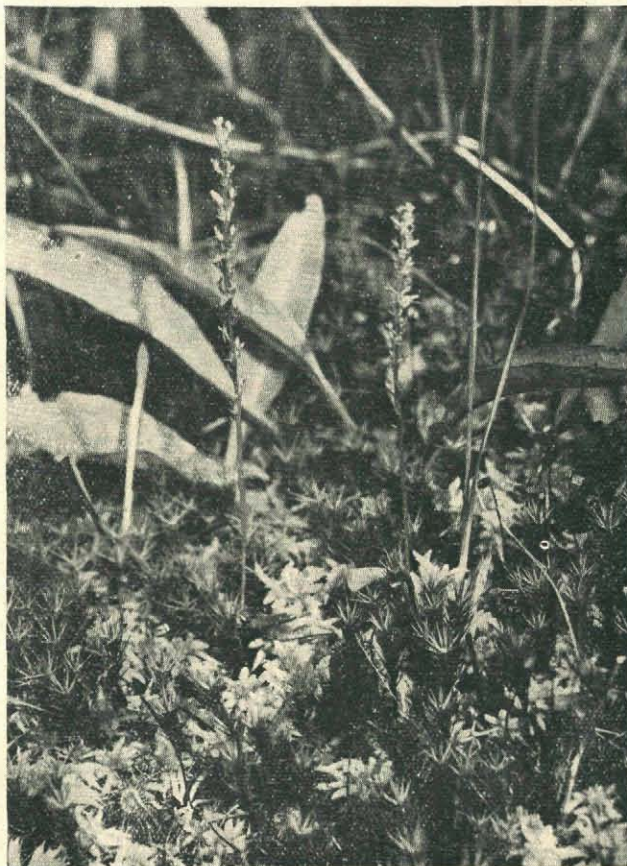

Foto 2. *Malaxis* te midden van Haarmos, Veenmos, Blauwe Knoop en Zonnedauw in het Nieuwkoopse plassen gebied.
Foto Jaap van Dijk.

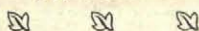
dan nog vermelden, dat het plantje voorkomt in het plassengebied bij Nieuwkoop. Foto 2 komt daar vandaan, toont hem in het droge uiterste van z'n amplitudo binnen de successie. Deze foto werd gemaakt door Jaap van Dijk, die in het Nieuwkoopse gebied talrijke vindplaatsen met plantensociologische opnamen vastlegde.

Overzien wij nu dit alles, dan is het in de eerste plaats aardig op te merken, dat de verspreidingskaart van *Malaxis* in 10 jaar tijds totaal veranderd is, niet omdat het orchideetje zich zo sterk heeft uitgebreid, maar eenvoudig omdat het zoveel over het hoofd was gezien. Verder blijkt *Malaxis* dus optimaal voor te komen in de natte *Sphagneta*, die wij nog geen hoogveen willen noemen, omdat dat vooral is opgebouwd door Veenmossoorten als *Sph. papillosum*, *Sph. magellanicum*, *Sph. rubellum*, soorten die overigens in de Westnederlandse venen ook voorkomen.

De suggesties in de literatuur, dat het zo'n typisch hoogveenplantje is (Van Zinderen Bakker) of dat het alleen met Veenmos, Moerasviooltje en Waternavel voorkomt (Deinum), zijn dus niet juist!

Botan. Lab. Amsterdam, Nov. 1947

WIM MEYER.

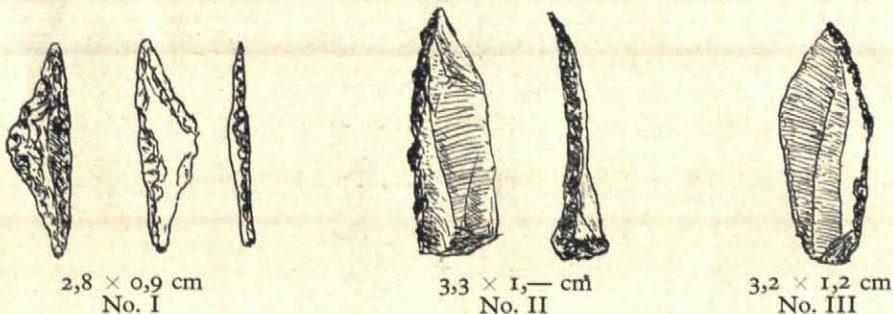

ZWERFTOCHTEN IN OER-NEDERLAND, No. 14

HULSHORST IV.

Aansluitend aan mijn drie „zwerftochten” van 1928, 1931 en 1940, beschreven in D.L.N. over dit terrein kom ik nu, na een bezoek in September j.l. uiteindelijk het volgende berichten:

Reeds in de zomer 1944 viel het mij op, dat de 2 dwergachtige dennen weder aardig bijgekomen waren; en nu in 1947 zijn deze nog flinker en krachtiger; zij zitten vol in hun naalden en hebben zich blijkbaar aan de toestand aangepast. In elk geval een bewijs, dat wat wij mensen

denken niet steeds uitkomt zoals wij het verwachten en dat de natuur haar eigen wegen gaat, resp. omwegen nodig heeft om tot goede resultaten te komen.

Nu verwacht ik niet meer dat deze 2 fors herstelde vriendjes — die ik reeds sedert 20 jaren ken — aan de storm ten offer zullen vallen. Weliswaar hangt het uiteindelijk lot af van de toekomstige stormrichtingen. Omdat wij in de laatste jaren m.w. vooral N-O storm hadden kon deze ommekeer tot beterschap zich afspelen, echter al lijken de 2 boompjes op de hierbijgaande foto's van 1931 en 1946 niet meer veel op elkaar zo hebben ze toch nog steeds hun dwergkarakter behouden.

Maar niet alleen deze twee dennen, doch het gehele terrein, dat uitgestoven was en b.v. in